

ZŮSTAT, NEBO JÍT

Jiří Krejčí

Po třinácti letech od vydání knihy *Marta v roce vetřelce* vyšel v loňském roce v nakladatelství Host román *Marta děti nechce*. Novinku Petry Soukupové pojmenovanou se zjevnou narážkou na stěžejní motiv staršího textu lze považovat za jakési velmi volné pokračování, v němž nacházíme identickou titulní postavu na její další životní křižovatce.

Zdá se, že čas od vydání předchozího „martovského románu“ plynul stejně rychle postavám jako čtenářům. Jestliže *Marta v roce vetřelce* zachycuje poněkud neutěšenou realitu života čerstvě dospělé dívky, Marta posledního autorčina díla je třicátnicí, která prožívá podobnou dezorientaci a neukotvenost, ač je to neukotvenost zvnějšku těžko pochopitelná, jemnější a niternější.

Martin svět je křehký, nejistý. Je to svět založený především na partnerských, rodinných a přátelských vazbách. Marta touží po spokojenosti, které se jí nedostává pro nedořešené konflikty, mylná očekávání, narušení vztahové důvěry, neschopnost překročit vlastní stín i pro nedostatek odvahy prostě vystoupit z nezdravých sociálních automatismů. Vše navíc komplikují sociální sítě, na nichž je nutno vystupovat s patřičnou mírou sebestylizace. Marta na začátku svého dospělého věku i Marta třicátnice žije ve světě vnitřní osamělosti, v němž se porozumění zdá být nemožné či krajně obtížné.

V obou životních etapách Marta nechce děti a neuvažuje o tom, že by je v budoucnu chtěla. V románu *Marta v roce vetřelce* je to z důvodu nečekaného potratu po neplánovaném otěhotnění (odtud „vetřelec“ v názvu), Marta recenzované knihy odkazuje na toto tušené trauma z minula, ale nikterak své rozhodnutí zůstat bezdětnou nezduvodňuje. Očekávané naplnění role matky je pro ni příznakem společenského tlaku, kterému se rozhodla vzdorovat. Marta děti nechce, protože prostě necítí, že by je chtít měla.

Zatímco v *Martě v roce vetřelce* čtenáři sledují deníkové zápisky hrdinky z jedné pochmurné roční životní etapy, časový rámec nového románu je užší. Jedná se o pouhých deset dní, které Marta tráví na stezce

směřující podél oceánu do poutního místa Santiaga de Compostela. Po cestě poutnice nezvládá psát deník, ač to má původně v úmyslu, ale vedle strastí a starostí spojených s náročným putováním ji zaměstnává předně mnoho vzpomínek, které je třeba zpřítomnit a reflektovat. Vydává se na cestu, na níž bude konečně sama se sebou.

Román je členěn na kapitoly, v nichž se pravidelně prolíná vyprávění jednotlivých aktérů Martiných vztahů s perspektivou hlavní postavy. V kapitolách vedlejších postav se střídá ich-forma s du-formou Martina vyprávění. V současné české literatuře lze sledovat rostoucí tendenci k experimentu s touto netradiční vyprávěčskou perspektivou (Emil Hakl — *Hovězí kostky*, Jan Němec — *Dějiny světla*, Marek Torčík — *Rozložíš paměť*). Sebeoslovující forma vyprávění buduje u Soukupové v souladu s tématem odstup vypravěčky od sebe samé. Vnitřní monolog se v du-formě umocňuje, i když se zdá, že v třistašedesátistránkovém díle přece jen efekt trvalého vypravování ve druhé osobě jednotného čísla postupně slábne. V pasážích vzpomínkových to není patrné. Jinak je tomu v přítomném přemítání. Potíž užití du-formy, ve slovanských jazycích obecně, totiž spočívá v mluvnické kategorii vidu. Dokonavá slovesa nedokážou tvořit přítomný čas, a tak je vyprávění nepřírodně „věštecké“. Neobvyklá forma se sama sebou brzy vyčerpává.

Autorka je nicméně zdatnou vypravěčkou. Její styl zůstává bez falešné ozdobnosti přesný, jistý. Dokáže magnetizovat pozornost svých čtenářů důrazem na realistické zachycení duševních pochodů mladé ženy. Tuto kýženou autenticitu již autorka osvědčila ve svých mnohých předchozích prózách. Román *Marta děti nechce* není v tomto ohledu výjimkou. Je opět „soukupovsky drsný“, ve smyslu zmíněné bezútěšné absence porozumění mezi osobami nejbližšími, a také přesný a věrohodný ve vykreslení charakterů postav. Petra Soukupová napsala knihu, kterou můžeme číst i jako jistý kontrast k nespočetným poutnickým deníkům publikovaným mnohými absolventy

svatojakubské cesty. Martě je vzdálen jakýkoli spirituální rozměr putování. Chce prostě být sama se sebou, stejně jako většina souputnic a souputníků, s nimiž se setkává. Chce na chvíli opustit své stálé souřadnice, aby se k nim mohla znovu svobodně přihlásit. Zdánlivě se během cesty nestane téměř nic. Martě se nepříhodí žádné „osvícení“. Krom poněkud trapného erotického dobrodružství s náhodným mužem nezažívá nic zvnějšku neobvyklého. A přesto se vrací s jinými očima. S odhodláním být tvůrcem svého života a nenechat se jen tvarovat lidmi a okolnostmi. V některých vztazích se rozhodne zůstat a z jiných odejít. Nemusí setrvávat v zaměstnání, které jí nevyhovuje, a nemusí se před nikým ospravedlňovat za to, že nechce mít děti, ač k tomu nemá žádný jasný důvod, či za to, že se rozhodla pořídit si z útulku psa. S jistou mírou nadsázky lze i takovéto pochopení vnímat jako zázračné. ●

Petra Soukupová
Marta děti nechce
Host, Brno 2024
362 stran

